

ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI
ACADEMY OF SCIENCES OF MOLDOVA

CU PRIVIRE LA GRADUL ȘTIINȚIFIC DE DOCTOR
HABILITAT: STUDIU COMPARAT

/ On the problem of Doctor Habilitat (Habilitation): comparative study /

26 noiembrie 2013

November 26, 2013

CHIȘINĂU – 2013

Fondul problemei: În legătură cu apariția proiectului Codului Educației (la data de 13 noiembrie 2013, Ministerul Educației a lansat dezbatere publică pe proiectul Codului Educației) prin care se vor opera o serie de modificări la reglementările în vigoare, care vizează renunțarea la cel de-al doilea titlu științific – cel de DOCTOR HABILITAT, comunitatea academică consideră că nu sunt clare motivele formulării unei asemenea intenții din partea Ministerului Educației.

Care sunt practicile existente în alte țări în materia acordării titlului științific de doctor habilitat.

Uniunea Europeană și statele CSI. La moment, gradul științific de doctor habilitat este răspândit în mai multe state, precum: Franța, Elveția, Germania, Austria, Portugalia, Suedia, Slovacia, Ungaria, Rusia, Lituania, Ucraina, Kazahstan, Azerbaidjan, Polonia și altele.¹

Franța. Gradul de Docteur D'Etat acordat anterior de către universități din Franța, a fost recent înlocuit cu Habilitation a Diriger des Recherches (abilitatea de a conduce cercetări). Acest titlu presupune o cerință strictă pentru supravegherea doctoranzilor și se aplică pentru funcția de Profesor. În dependență de domeniu, cercetările științifice pot dura de la 3 la 10 ani și, de obicei, este necesară realizarea a 15-20 de publicații în reviste de specialitate.

Germania. În scopul de a fi poziționat la funcția de profesor în cadrul sistemului german, în unele domenii științifice este necesară deținerea titlului de doctor habilitat. Acest titlu este conferit, de regulă, după mai mulți ani de cercetare independentă, fie „intern”, în timp ce activează la o universitate în funcție de asistent universitar sau consilier academic, fie „extern”. Doar candidații care susțin teza de doctorat excelent, sunt încurajați să realizeze studiile postdoctorale. Odată ce teza este finalizată și restul cerințelor sunt completate, candidatul primește oficial titlul de „Docendi ius”. Acest statut este cunoscut ca Privatdozent. Cei care au făcut studii postdoctorale, indica prin plasarea abrevierii ”Dr. hab.” Sau ”Dr. habilitat” înainte de numele lor.

În **Polonia**, spre exemplu, în conformitate cu Legea din 2003 cu privire la gradele științifice, amendată prin Legea din 2005, gradul științific de doctor habilitat este consfințit drept treapta superioară în realizarea unor cercetări

---

¹ Karolina Klepek. Julia Jarkiewicz. Agnieszka Szostek. Qualitative analysis of post-doctoral careers of Polish researchers with habilitation degree. Varșovia, 2011. p.1. http://uxplus.pl/wp-content/uploads/2011/11/Habilitation_Final.pdf

științifice, care se finalizează cu susținerea unei teze și acordarea gradului de doctor habilitat în științe.²

Totodată, la acordarea gradului științific de doctor habilitat se va ține cont și de alte criterii, care vor include realizări notabile ale persoanei precum: avansarea în cariera științifică; cooperarea științifică cu diverse organisme; cunoașterea limbilor străine; primirea de granturi și câștigarea de proiecte etc.

Obținerea gradului de doctor habilitat semnifică că respectiva persoană are capacitatea de a conduce de sine stătător cercetări științifice, fără a fi supravegheat de către colegi mai experimentați.

Totodată, DOAR doctorii habilitați pot obține titlul de PROFESOR, care se acordă pentru merite deosebite deținătorilor de grade științifice de doctor habilitat, printr-un decret al Președintelui Poloniei (iar în anumite cazuri se acordă, cu titlu de excepție, de către instituțiile științifice).³

Experiența Poloniei în materia susținerii și acordării gradului științific de doctor habilitat, drepturilor ce decurg din deținerea acestui titlu – este practic similară celei din Republica Moldova.

Similară Republicii Moldova, în multe privințe, este și situația acordării gradului științific de doctor habilitat în Germania (în baza unei teze de habilitat).⁴

Concluzie intermediară: instituția doctorului habilitat există în multiple state europene, inclusiv în state ce fac parte din Uniunea Europeană și care s-au raliat preceptelor Procesului de la Bologna. Prin urmare, lichidarea sau reducerea semnificației instituției doctorului habilitat în sistemul normativ al Republicii Moldova ar fi lipsit de logică și coerență și ar putea prejudicia știința autohtonă.

În alte state, cu precădere cele din sistemul anglo-saxon: SUA, Canada, Marea Britanie, Australia etc., studiile de doctorat sunt completate cu studii post-doctorale, care se deosebesc substanțial de modelul majorității țărilor din UE și de cel din Republica Moldova.

În **SUA**, spre exemplu, nu există un alt grad științific în afara celui de doctor în științe. Cu toate acestea, sistemul american oferă avantajul pozițiilor academice denumite tenure (posesiune). Posesiunea academică presupune că persoana va deține funcția academico-didactică pentru tot restul vieții, fiind practic

---

² Karolina Klepek. Julia Jarkiewicz. Agnieszka Szostek. Qualitative analysis of post-doctoral careers of Polish researchers with habilitation degree. Varșovia, 2011. p.1. http://uxplus.pl/wp-content/uploads/2011/11/Habilitation_Final.pdf

³ Karolina Klepek. Julia Jarkiewicz. Agnieszka Szostek. Qualitative analysis of post-doctoral careers of Polish researchers with habilitation degree. Varșovia, 2011. p.2. http://uxplus.pl/wp-content/uploads/2011/11/Habilitation_Final.pdf

⁴ Karolina Klepek. Julia Jarkiewicz. Agnieszka Szostek. Qualitative analysis of post-doctoral careers of Polish researchers with habilitation degree. Varșovia, 2011. p.3. http://uxplus.pl/wp-content/uploads/2011/11/Habilitation_Final.pdf

inamovibilă, fapt care presupune că ea va avea o libertate academică practic absolută, va beneficia de dreptul de a se consacra unor cercetări pe teme (eventual) nepopulare și de a fi (eventual) în dezacord cu autoritățile academice. În mare măsură, acordarea privilegiului tenure-posesiune se bazează pe activitatea științifică a candidatului.⁵

Trăsăturile studiilor postdoctorale din sistemul anglo-saxon ar fi următoarele:

1. La post-doctorat, de regulă, au acces persoanele care relativ recent și-au susținut tezele de doctorat (cel mult 2-5-7 ani de la obținerea gradului științific de doctor în științe);
2. Post-doctorandul este angajat într-o unitate de cercetare (institute de cercetare, facultăți) cu o normă de până la 0,75% din funcție
3. Post-doctorandul, cu permisiunea coordonatorului său este în drept de a cumula și alte activități didactico-științifice, cu condiția ca aceste activități să nu altereze calitatea studiilor științifice și să nu fie mai mult de 200 de ore pe an;⁶
4. Angajarea în funcție în nici un caz nu este permanentă, fiind limitată de durata studiilor;
5. În calitate de coordonator al post-doctorandului este desemnată o persoană din entitatea unde este angajat post-doctorandul;
6. La discreția instituției, post-doctorandul ar putea fi antrenat în proiecte de cercetare sau activități didactice;
7. Post-doctorandul va primi o bursă echivalentă practic cu salariul mediu pe economie. Astfel, spre exemplu, în Ontario, Canada, bursa unui post-doctorand constituie circa \$50.000 anual⁷;
8. Persoana este în drept să aplice și să fie absolvent al mai multor studii post-doctorale în decursul vieții;
9. Vârsta medie a unui post-doctorand este de 34 ani, dintre care 47% sunt femei;⁸
10. Post-doctoratul este o activitate întinsă în timp, care poate dura o perioadă relativ îndelungată: 1-3 ani (45%), sau 3-5 ani (35%) până la terminarea studiilor și angajarea în funcție de bază;⁹

---

⁵ Așa cum subiectul „posesiunii” funcției academice depășește cadrul studiului actual, nu vom stăruia asupra particularităților subiectului dat. Pentru detalii, a se vedea: Karolina Klepek, Julia Jarkiewicz, Agnieszka Szostek. Qualitative analysis of post-doctoral careers of Polish researchers with habilitation degree. Varșovia, 2011. p.4. http://uxplus.pl/wp-content/uploads/2011/11/Habilitation_Final.pdf

⁶2013 Research Trainee Program Competition for Post-Doctoral Fellowships Awards. p.6. http://www.msfnr.org/sites/default/files/2013_Trainee_Guidelines.pdf

⁷ Post Doctoral Fellowship (PDF) Program. P.2. http://economics.uwo.ca/newsletter/misc/2009/2009_MRI_PDF_Program_Guidelines.pdf

⁸The 2013 Canadian Postdoc Survey: Painting a Picture of Canadian Postdoctoral Scholars. Canadian Association of Postdoctoral Scholars and Mitacs. 2013. p.4. http://www.mitacs.ca/sites/default/files/caps-mitacs_postdoc_report_exec_oct2013-final.pdf

11. Domeniile de cercetare în cadrul post-doctoratului sunt reprezentate, după cum urmează: Științele naturii (46%); Fizica/ingineria (32%); Științe sociale/umanitare (14%) și Științe interdisciplinare (8%);¹⁰
12. Problema beneficiilor pe care le poate primi un absolvent al studiilor post-doctorale rămâne a fi una acută. Astfel, deși 77% din post-doctoranzi sunt satisfăcuți de studiile sale, doar 29% au punctat impactul studiilor asupra carierei sale. Prin urmare, după ani grei de studii la post-doctorat, oportunitățile profesionale de angajare sau promovare sunt destul de incerte;¹¹
13. O mare parte a sponsorizărilor pentru studiile de post-doctorat provin din sectorul privat (circa 37%), pentru care post-doctorandul va realiza anumite cercetări.¹²
14. Admiterea la post-doctorat se face în baza unor criterii complexe și evaluări multiaspectuale, dintre care: excelența academică (20%); potențialul și abilitățile de cercetare (50%); comunicarea și abilitățile interpersonale și de lider (20%); calitatea domeniilor de cercetare selectate (10%);¹³
15. În general, din punct de vedere tehnic, post-doctoratul anglosaxon se plasează undeva între gradul științific de doctor în științe și funcția de cadru didactic universitar (independent). De aici și vârsta medie tânără a post-doctoranzilor de 34 ani. După acest criteriu, post-doctoratul din țările europene și în special Republica Moldova se deosebește radical – fiind o treaptă prestigioasă și de importanță majoră în viața și cariera unei persoane.

CONCLUZII GENERALE:

1. Instituția doctorului habilitat există în multiple state europene, inclusiv în state ce fac parte din Uniunea Europeană și care s-au raliat preceptelor Procesului de la Bologna. Prin urmare, lichidarea sau reducerea semnificației instituției doctorului habilitat în sistemul normativ al Republicii Moldova ar fi un act iresponsabil, lipsit de logică și coerență și ar putea prejudicia știința autohtonă.

---

⁹The 2013 Canadian Postdoc Survey: Painting a Picture of Canadian Postdoctoral Scholars. Canadian Association of Postdoctoral Scholars and Mitacs. 2013. p.6. http://www.mitacs.ca/sites/default/files/caps-mitacs_postdoc_report-exec_oct22013-final.pdf

¹⁰The 2013 Canadian Postdoc Survey: Painting a Picture of Canadian Postdoctoral Scholars. Canadian Association of Postdoctoral Scholars and Mitacs. 2013. p.6. http://www.mitacs.ca/sites/default/files/caps-mitacs_postdoc_report-exec_oct22013-final.pdf

¹¹The 2013 Canadian Postdoc Survey: Painting a Picture of Canadian Postdoctoral Scholars. Canadian Association of Postdoctoral Scholars and Mitacs. 2013. p.7. http://www.mitacs.ca/sites/default/files/caps-mitacs_postdoc_report-exec_oct22013-final.pdf

¹² Geoff Davis. Improving the Postdoctoral Experience: An Empirical Approach. // În: Sigma Xi, The Scientific Research Society. Washington, 2006. p.5. http://users.nber.org/~sewp/Davis_SurveyAnalysis20060201.pdf

¹³ McGill Graduate and Postdoctoral Studies. Fellowships and Awards Section. Montreal, 2011. p.2. <http://www.mcgill.ca/files/gps/fTomlinsonPostdocGuide.pdf>

2. În state, cu precădere cele din sistemul anglo-saxon: SUA, Canada, Marea Britanie, Australia etc., studiile de doctorat sunt completate cu studii post-doctorale, care se deosebesc substanțial de modelul majorității țărilor din UE și de cel din Republica Moldova.

PROPUNERI:

1. De a fonda urgent **Asociația Națională a Post-doctoranzilor** (ANP), sub egida AȘM. Apariția unei astfel de entități este iminentă. Prin urmare, AȘM ar trebui să preia rolul de lider în acest domeniu. Prin aceasta, se va crea un grup de presiune suplimentar asupra guvernanților și o pârgie eficientă de promovare a intereselor sale științifice de către AȘM. Drept model poate fi preluată experiența SUA (National Postdoctoral Association¹⁴)
2. De a emite o **declarație** întru susținerea proiectului de lege, în partea ce se referă la studiile de post-doctorat, DAR totodată, venind cu îngrijorarea că în varianta propusă de Ministerul Educației, post-doctoratul nu are o viziune și finalitate clară. Pe când poziția AȘM este ca studiile post-doctorat urmează să aibă un rol distinct în mediile științifice, cu un impact deosebit asupra științei și vieții cotidiene a cetățenilor. Prin această mișcare inteligentă AȘM va avea imaginea unei instituții moderne, promotoare de reforme și adeptă al progresului și bunăstării cetățenilor RM. În contrast cu percepția (pe care mulți o anticipează) precum că AȘM se va opune în mod conservator tuturor reformelor promovate de Ministerul Educației.
3. Așa cum la moment există 2 mari sisteme de studii post-doctorale: forma tradițională – doctor habilitat și forma studiilor post-doctorale caracteristică în special statelor anglo-saxone, ar fi cazul ca Republica Moldova să nu distrugă ceea ce a construit de-a lungul a peste 2 decenii de independență, ci **să îmbine** cel mai valoros din ambele sisteme, întru beneficiul comunității științifice și a beneficiarilor de cercetări. Aceasta s-ar putea realiza prin propuneri de lege-ferenda care să consacre anumite aspecte din spațiul anglo-saxon transpuse în câmpul normativ al Republicii Moldova și care ar fortifica, dinamiza și moderniza instituția doctorului habilitat autohton.
4. În general, Academia de Științe ar trebui să vină cu propuneri concrete de **lege-ferenda** cu referire la statutul modernizat al studiilor de post-doctorat, în care se

---

¹⁴ National Postdoctoral Association. <http://www.nationalpostdoc.org/policy-22/26-policy/postdoc-news/704-postdocs-news>

vor puncta principalele repere pe care AȘM le dorește a fi promovate. Printre aceste idei am putea menționa (fără a pretinde pentru moment o exhaustivitate):

- 4.1. Definirea pozițiilor ce pot fi ocupate cu precădere și exclusiv doar de către absolvenții studiilor post-doctorale (doctori habilitați). Problema respectivă este valabilă nu doar pentru Moldova, ci și pentru state mult mai elevate în domeniu, precum, spre exemplu, Marea Britanie.¹⁵
- 4.2. Ca variantă de propunere legiuitorului Republicii Moldova, ar fi acordarea tuturor doctorilor habilitați a privilegiului - „dreptului de posesiune” (tenure) asupra funcției academice deținute (ca idee preluată din sistemul anglo-saxon, dar și din Germania).

---

¹⁵ UK Quality Code for Higher Education. Research degrees. The Quality Assurance Agency for Higher Education. Londra, 2012. p.5. <http://www.qaa.ac.uk/Publications/InformationAndGuidance/Documents/Chapter-B11-Research-degrees.pdf>